

Evropski Dan samostalnog života – 5. maj 2021. ove godine sprovodi se pod motom “Kretanje i mobilnost”.

Obeležavanje ovogodišnjeg Dana samostalnog života, Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije posvećuje dvojici svojih pionira koji više nisu sa nama, Vojislavu Mladenoviću iz Smedereva i Dimitriju Gligorijeviću iz Jagodine, koji su pomogli da ideja čije je vreme došlo pre 25 godina, živi i dalje i širi se.

Ove priče nastale su kao deo iskustva koje su članovi i članice Centra za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije imali u svakodnevnom funkcionisanju za vreme pandemije korona virusa u 2020. godini. Ova situacija, uprkos svim izazovima, nanovo je potvrdila značaj samostalnosti za osobe sa invaliditetom, i postojanja podrške koja je neophodna.

OSOBE SA INVALIDITETOM KAO RIZIČNA GRUPA U VREME PANDEMIJE

Pandemija je imala uticaj na mobilnost osoba sa invaliditetom u Srbiji sa više aspekata. Kao prvo, prevoz koji već godinu dana jedva funkcioniše zbog epidemije, u vreme policijskog časa nije radio nikako. Ostali deo godine je jako veliki problem dobiti vožnju u željenom pravcu i vremenu.

Takođe, svakodnevno kretanje i rad su ograničeni, jer su osobe sa invaliditetom uglavnom pripadnici rizičnih grupa.

Zatvaranje mnogih objekata i javnih ustanova nam je ograničilo ionako sužen izbor kretanja zbog arhitektonskih prepreka. Odlazak na terapije, u banje, na putovanja, sve je drastično smanjeno.

Ono što mi je svakako olakšalo život i povećalo mobilnost je personalna asistencija. Od par meseci koristim uslugu personalne asistentkinje i zbog toga mogu da obavim mnogo više poslova i obaveza, bilo sa njom zajedno ili tako što ona ode i završi poslove umesto mene.

Snježana Jolić, Beograd

CENTAR KAO PODRŠKA I U TEŠKIM VREMENIMA

Drago mi je da mogu da vam kažem kako je mnogo lakše nama korisnicima personalne asistencije kada imamo nekoga uz nas.

Mnogo nam je lakše da možemo da računamo na društvo i pomoć oko svega, posebno kada putujem na nekoliko dana, na dalji put. Prošle godine, nažalost, zbog ograničenog kretanja i mera kojih smo svi se pridržavali, nismo mnogo ni putovali, ali družili smo se, radili svakodnevne poslove, higijene, ishrane, a najviše smo vremena provodili na Sportskom centru Olimp, gde smo vežbali, održavali kondiciju.

Imam potrebu da pohvalim brigu Centra za sve nas.

Predrag Radovanović, Beograd

PRUŽANJE ASISTENCIJE NA DALJINU

U vreme epidemije virusa Kovid-19, a naročito za vreme vanrednog stanja socijalni kontakti su smanjeni. Ova situacija me je podstakla da o pružanju usluge personalne asistencije razmišljam i na jedan drugačiji način.

Baš za vreme vanrednog stanja kada je gradski prevoz bio obustavljen, čime je bila otežana i usluga personalne asistencije jer je personalnim asistentima iz okoline Niša bilo teže da dođu do korisnika, počela sam da razmišljam o mogućnostima da se deo usluge premesti u virtuelni prostor.

Kao osoba sa nedostatkom vida u kući imam mašinu za pranje veša koja nije pristupačna slepim osobama. Ma koliko sam nastojala da je prilagodim svojim potrebama i osmišljavala različite načine kako bih u tome uspela, to nije bilo moguće. Jedne večeri pozvala sam asistentkinju putem Vibera i pitala je da li joj je u redu da pokušamo da putem kamere podesimo program za pranje. Složila se sa ovom idejom.

Na početku mi je davala instrukcije na koji način da podesim kameru kako bi mogla lepo da vidi moje okruženje, a zatim mi je davala verbalne instrukcije kako da podesim program. Nakon nekoliko minuta uspele smo.

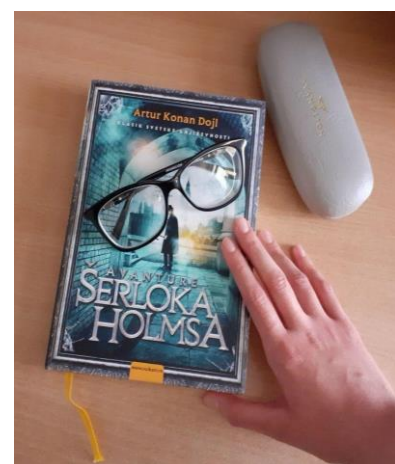
Ovo je samo jedan od primera načina na koji usluga personalne asistencije može da se, u određenoj meri, prilagodi novonastalim okolnostima. Naravno da ne može postati sve virtuelno i da postoje situacije u kojima je neophodan direktan kontakt licem u lice. Ovim iskustvom želim da podstaknem ljude da o situacijama razmišljaju iz različitih uglova kako bi lakše došli do određenih rešenja u ovom svetu punom neizvesnosti.

Marija Milanović, Niš

NAŠA PRAVA

Pandemija virusom Covid-19 je iz korena promenila živote svih. Osobe sa invaliditetom susreću se sa brojnim problemima u pristupu i kretanju. Uslovi u vreme pandemije dodatno su otežali situaciju. Mnoga prava osoba sa invaliditetom su povređena, kao što su pravo na slobodu kretanja, pravo na razmenu informacija i komunikaciju, pravo na adekvatnu zdravstvenu zaštitu, pravo na socijalnu zaštitu, pravo na obrazovanje... Pojavljuje se rizik od siromaštva zbog kašnjenja sa isplatom socijalnih davanja i povećanih troškova usled otežanog pristupa zdravstvenim i socijalnim uslugama...

Nevena Tomić, Jagodina

STRAH ME SLABI, STRAH ME JAČA

Dan 05.05.2020. Savladala sam strah i ponovo počela da radim.

Odlazim do Udruženja i sve mi deluje zapušteno. Mesec i po dana sam osećala strah da se neću vratiti na posao koji volim i kontakt sa ljudima koji ostvarujem dok sam na poslu.

Razni ljudi razne čudi, kako da savladamo strah. Čudan osećaj straha koji sam imala kad su nas zatvorili, mesec i po dana ranije, još uvek je bio tu ali je počeo da slabi. Sloboda kretanja je nešto što je moj zaštitni znak, zato je moj strah u jeku pandemije bio izraženiji.

Izgubila sam dragog prijatelja i to mi je teško palo, šta dalje? Hiljadu pitanja se rojilo u glavi, a malo odgovora. Zato sam odbacila strah, počela da radim, vakcinisala se i revakcinisala nisam dozvolila da me zatvori strah već da me nauči da se odgovorno ponašam.

Danica Živković Cekov, Leskovac

GODINA NEDOSTAJANJA

U ovih godinu danan najviše mi je nedostajalo druženje, bezbrižan odlazak u grad bez straha. Ipak sam našla zanimaciju u pisanju.

Moja priča o sagledavanju čitave situacije sa kovidom objavljena je u portalu o invalidnosti i u pisanoj formi u knjizi "Quarantine", na srpskom i engleskom jeziku.

Bila sam vredna, izvezla sam dva goblena, učestvovala u jednom projektu "Bez alata nema ni zanata", gde smo stekli nova znanja i veštine - to me ispunjavalo i činilo srećnom. Družili smo se, poštujući sva pravila epidemiološke zaštite.

Kad se završio projekat, naučeno sam primenjivala kod kuće, igrajući se i radeći nešto korisno, oslikavala sam tegle, radila dekupaž na istima. U pauzi sam odgledala poneku seriju, i vraćala se radu i pisanju.

Dušanka Vukelić, Smederevo

NOVI IZAZOVI U OGRANIČENOSTI MOBILNOSTI

Pandemija je donela nove izazove u živote osoba sa invaliditetom i još više ograničila mobilnost ovih osoba. Neke osobe odlučile su da smanje izlaske iz domaćinstva na najmanju moguću meru. U vreme policijskog časa teško je bilo organizovati dozvole za kretanje personalnih asistenata pa je samo hitna intervencija centara za samostalni život kod nadležnih organa omogućila nastavak funkcionisanja servisa.

Istraživanje OESC-a i NOOIS-a u Srbiji pokazalo je da je servis personalne asistencije bio najotpornija usluga socijalne zaštite tokom pandemije, verovatno i zbog značaja osećanja samostalnosti.

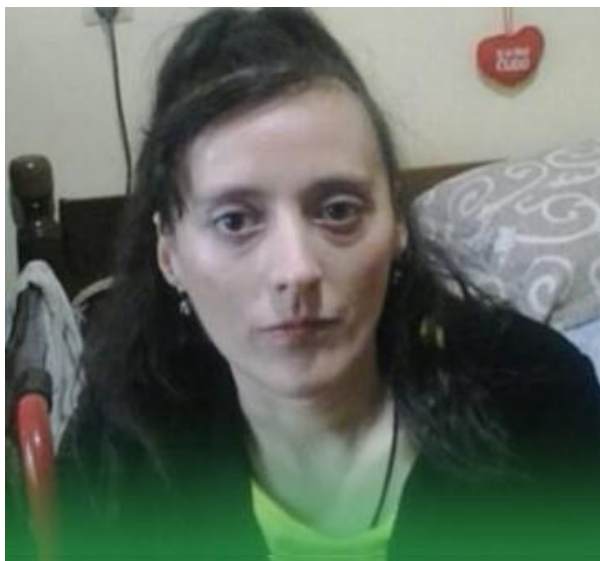
Damjan Tatić, Beograd

ZDRAVLJE, KOVID, JA...

Nakon četvrte operacije tumora na kičmenoj moždini (astrocitom) postajem korisnica invalidskih kolica 2001. Postajem član Udruženja paraplegičara gde zasnivam i radni odnos i postajem aktivni član Centra za samostalni život Leskovca.

Dobijam mogućnost da angažujem personalnog asistenta i vodim normalan život kao i svi ostali ljudi. Par godina kasnije zbog progresije tumora odlazim u penziju, ali ostajem aktivna u svojim matičnim udruženjima, i dalje živim kvalitetan život.

Marta meseca 2020. počinje vanredna situacija zbog korone. Ođednom nastaje strah i osećaj da su mi sva ljudska prava preko noći oduzeta. Bolnica prelazi u kovid sistem i sve prestaje da funkcioniše normalno.

Uskraćuje mi se mogućnost da pratim stanje sa tumorom i lečenje dekubitusa, jer tamo gde treba da bude pružena zdravstvena zaštita postoji najveći rizik za zaražavanje koronom.

Uz svog asistenta pokušavam da koliko toliko pratim zdravstvenu situaciju, ali nakon nekoliko meseci zbog nemogućnosti lečenja morali su da mi amputiraju prst na levoj nozi i to u ambulantnim uslovima.

Za svo to vreme društveno-socijalni život staje. Ne mogu da odlazim u udruženja koja volim i da vodim uobičajeni život. Osećam da su mi uskraćena sva ljudska prava!

Olivera Stojilković, Leskovac

ŽIVETI SA KORONOM

Prethodna godina mi je definitivno obeležena životom zvanim Živeti sa Koronom. Može se reći da i nakon ukinutog vanrednog stanja, skoro da ni ne izlazim napolje. Sve se svelo na život u stanu, u četiri zida. Mama i ja spadamo u osetljivu grupu, pa nije baš zgodno ako bi zakačile virus. Niko nam više ne dolazi u stan, osim personalnog asistenta koji se takođe dobro čuva. Vodimo svo troje računa o svim merama zaštite.

Izlazak iz stana se sveo na to, da svakog trećeg dana idemo do prodavnice i da to bude ujedno i šetnja. Svi koji me dobro znaju, poznato im je da sam ranije stalno sedela po kafanama ili baštama beogradskih kafića. Pa ko je mogao slutiti da ćemo ovako nešto doživeti? Ja nikada! Niti da će mi se život svesti na sedenje u kući. I šetnja koju sam pomenula sada ide uz kompletnu zaštitnu opremu (maska, vizir, rukavice i alkohol). Rođena majka da me ne prepozna, a i da me se uplaši u isto vreme (u prilogu dostavljam fotku).

Mislim da se i Kovid-19 u prethodnoj godini više uplašio od mene nego ja od njega, a da li ću ga plašiti i tokom predstojeće godine, to će vreme pokazati.

Najdosadniji deo sadašnjeg života mi je skidanje i sterilisanje "zaštitne opreme" pri povratku kući. Noćna mora.

Mogu reći da sam svoje kretanje "prebacila" u potpunosti na knjige i muziku, gde plovim nekim drugim vremenima, drugim mislima, nekim lepšim stvarima od ovog čudovišta koje hara planetom i koje psihički ubija, ako se ne nađe neki spas u nečemu.

Mislim da sam dovoljno već luda, pa da ne bi bila još luđa, bolje da se držim knjiga, jer to je za mene u ovim momentima najveći i najbolji mogući vremeplov.

Aleksandra Haravan, Beograd

PISMO SESTRICI

oslikala, gde su ti lepi dani? Kada će proći korona? Hoće li se život vratiti u normalu? Koliko je teško ljudima sa invaliditetom ovako izolovanim od ostalih ljudi, to samo oni znaju. Bolno je biti odvojen od svog društva, veliki broj ljudi se vakcinisao pa se nadam da će i korona uskoro prestati.

Do skorog viđenja draga moja sestriče.

Draga moja seko, da li se sećaš kako nam je bilo lepo kada ste pre nekoliko godina ti i Kristina bile kod mene u mom lepom Somboru? Bila je isto kao i danas izložba cveća. Mnogo štandova sa prelepim cvećem raskošnih boja i puno raznih zelenih sadnica. Mnoštvo ljudi je šetalo i razgledalo, kupovalo i međusobno se susretalo i uz razgovor sedelo u otvorenim baštama. Danas je sasvim drugačije.

Jedna velika nevolja, bolest, zaraza zvana Covid-19 pritisla je sav narod i zatvorila ga u kuće i stanove i bolnice. Nema šetača, a ono malo koji se nađu na ulici, pognuti su i pokriveni maskama. Ne posećuju se prijatelji pa čak ni najrođeniji poput bake i unuke.

Mnogo je pustih ulica, i naša glavna ulica na kojoj je danas izložba cveća skoro da je prazna.

Malo izlagača još manje kupaca. Tužno je pogledati niz takoreći praznu ulicu. Zamišljam seko kako je divno bilo u mom udruženju osoba sa invaliditetom, ranije smo imali sastanke, druženja, predavanja i mnogo radionica. Na jednoj likovnoj radionici ste ti i mala Kristina bile sa mnom. Kako se samo radovala majici koju je sama

Vera Graovac, Sombor

KOVID i ja

Meni kao anksioznoj osobi prva dva meseca su bila katastrofa. Od nemogućnosti odlaska u Udruženje, na piće, u biblioteku, do pranja ruku svakih 5 minuta, od kojih sam dobila rane po rukama i dodatni strah od razvijanja opsesivno kompulzivnog poremećaja, do konstantnog pretraživanja interneta o simptomima (kinula sam, za Boga miloga) i sredstvima koji najbolje uništavaju virus. Ipak i tad i danas mi je najveći strah od svih da ću nekog zaraziti. A ništa dobro nisu donele ni teorije zavere koje kruže od prvog dana.

Godinama već imam problema sa alergijama i dešava se da celo proleće, leto i deo jeseni provedem kijajući, crvenih, zasuzenih očiju do crvenog, bolnog nosa. Da ne zaboravimo papirne maramice kao fashion dodatak.

I tako, bliži se moj rođendan, već malo iznervirana što neću moći da pozovem nikoga, osetim kako me svrbi grlo i pomalo steže. Nisam obraćala mnogo pažnju, misleći da je to sve usled stresa i anksioznosti. Da će prestati samo od sebe, ako se potrudim da ne mislim o svemu onom što me nervira. Ali, ne. Počelo je da bude sve gore i gore. Toliko da sam morala da dišem najdublje što mogu, ne bih li došla do dovoljno kiseonika. Verujem da je u tom imala udeo i panika, da je to verovatno korona i da ću na respirator.

Hvala dragom Bogu, bila je "samo" polenska alergija. Sinopen injekcija me rešila muke. Ipak, ovaj događaj mi je pomogao da se rešim brige oko korone.

Na kraju krajeva, ponekad možemo da uradimo sve kako treba i ne dobijemo željeni rezultat. Najbolje je kad na kraju rezultat bude pozitivan (tj. negativan u slučaju korone).

Marina Milosavljević, Čačak

ŠETNJA U DOBA KORONE SA ČARLIJEM

Danas sam u dogovoreno vreme
Poznatim stazama i putevima
Bez korpe i povodca
Izveo Čarlija u šetnju
Zlatnu dlaku češljaju mu iskre sunca.

Čarli je hedonista
Uživa u zalivanju drveća
Đubrenju suvog cveća
Ujedanju roda rođenog, čas za uši čas za
rep, samo da očuva svoju teritoriju
Vodi strasno ljubav pred očima
prolaznika

Držao sam distancu
Nosio sam plavu korpu na ustima
Zlatan povodac oko vrata
Bleda sam senka srećan što još imam
osećaj za miris i ukus
Mogu da se radujem nečijoj sreći.

U mislima sam molekul vode
Pripadam grupi, masi, rulji
Koja pred sobom sve nosi ruši.
Nestaje, izumire, svakog sata, dana
Ne ostavljajući istinu za sobom

Razvejani snagom vetra
U krug dana i noći
Od istoka ka zapadu, od juga do severa
Kao žuto lišće, sive pahulje,
Deca zvezda.
Padamo pod krila ptica
U kandže zveri, na peraja riba.

Na grumen zemlje, u kap žeđi.

U zrnju pustinje, večnosti stena.

Na malom oblutku pisao je Čarli.

Milan Milutinović, Beograd

ČEKAJUĆI BOLJI PUT

Osobe sa invaliditetom imaju otežano kretanje i otežane uslove u svim gradovima Srbije.

Osobe sa invaliditetom u stanovima u kojima žive osim krova i zidova im ništa nije funkcionalno. Imaju problema sa liftovima u zgradama, od kojih većina ne radi. Otežano im kretanje do prodavnice zbog puteva, stepenica, pragova...

Imaju problema sa siromaštvom, zaposlenjem i isključivanjem društva iz svakodnevnice. Stvari koje čine radost života kao što je druženje i upoznavanje novih ljudi su jednako otežane tokom Covida-19.

U organizacijama za osobe sa invaliditetom teško je i kad imaju uslove za higijenu za zaštitu od Kovida.

Glupi imaju dosta poteskoća u komunikaciji jer svi nose maske. Ljudi drže distancu međusobno, pogotvo sada kada je najpotrebnija pomoć osobama sa invaliditetom, ljudi su distancirani. Javljaju se i problemi koje imaju da odu kod lekara, jer asistent ne može da bude s vama zbog novih mera. Potreban je zdravstveni radnik koji će razumeti njihove potrebe jer su sada još ugroženiji nego pre. Ako se personalni asistent razboli od Kovida, korisnicima je još teže dok se asistent ne vrati na posao.

Tokom Kovida se osobe sa invaliditetom još manje kreću nego pre, zato se još teže nose sa preprekama koje ih sprečavaju da žive srećno i ispunjeno.

Bojan Milanović, Jagodina

RESTRIKCIJA KRETANJA

U novoj situaciji za celo društvo, tokom vanrednog stanja usled epidemija virusa korone, osobe sa invaliditetom su se našle u posebno teškoj poziciji.

Pokazalo se na delu da su rešenja moguća isključivo kada nadležni čuju upravo one ljude koji problem osećaju na svojoj koži.

Iz tih razloga, apelujemo na više individualne podrške, više empatije i više solidarnosti u svakodnevnom životu, da bi prevazišli ovaj problem, koji je na većinu nas, ostavio tragove - kako zdravstveno, tako i emocionalno.

Nela Milanović, Jagodina

KADA MOBILNOST DOBIJE PRAVI SMISAO

Kretanje osoba sa invaliditetom u Beogradu je generalno vrlo problematično ako nemate sopstveno vozilo. Naravno, korona je našu mobilnost još više iskomplikovala. Svako ima neku svoju strategiju. Recimo, ja sam izlazila dok je bilo lepo vreme i dok sam mogla da budem napolju. Zatvorene prostore sam maksimalno izbegavala, osim kada nisam imala izbora.

I taman sam pomislila da dosta uspešno žongliram u ovom

haotičnom vremenu, roditelji i ja smo dobili Covid. Sve se promenilo preko noći. Više nikako nismo mogli da funkcionišemo kao do tada. Bile su mi hitno potrebne dve jače muške osobe koje će me, pre svega, prebacivati sa kreveta na kolica i obrnuto i pomagati oko toaleta. Zbog izuzetno retke bolesti i invaliditeta sam veoma kruta, tako da personalna asistentkinja ovaj deo posla nikada nije mogla da obavlja. Za transfer mi je potrebna jača osoba.

Nastao je dvonedeljni pakao. U ovolikom gradu nisam mogla da nađem nikoga ko će mi asistirati u novonastaloj situaciji. Na moj oglas su se javljale uglavnom žene, a neki su se predomišljali ili se posle prve poruke više nisu oglašavali. Nakon duge i mučne potrage, kada sam konačno uspela da pronađem dve adekvatne muške osobe, prodisali smo svi u kući. Iako sam još uvek u fazi oporavka i ne izlazim napolje, mobilnost je za mene, makar i u stanu, konačno dobila svoj pravi smisao.

Jelena Milošević, Beograd

SLOBODA, MIR, SPOKOJ...

Ova teška situacija usled virusa korona, meni kao osobi sa invaliditetom veoma je teško pala. Svi problemi isplivali su na površinu.

Nemogućnost kretanja, druženja jako je uticala na mene. Saznavši da neću imati ni asistenta dovelo je psihičkog pada. Znao sam da ću neko vreme provesti u kući, bez druženja koje meni mnogo znači.

Osećanje bespomoćnosti utiče loše na sve osobe ali na mene kao osobi sa invaliditetom teže pada.

Kada se situacija malo sredila, kada je usluga ponovo počela, kada sam ponovo krenuo u šetnju, ponovo video svoje prijatelje, osetio sam radost i sreću.

Nadam se da će ova godina doneti bolju situaciju što se tiče korone, nadam se ponovnim susretima, druženjima sa prijateljima, jer meni kao osobi sa invaliditetom to mnogo znači.

Znači mi slobodu, mir, spokoj...

Dragan Jovanović, Jagodina

RAZDVOJENOST U DOBA KORONE

Zovem se Miloš. Od rođenja imam oštećenje vida. Ovaj nedostatak kompenzujem vrlo razvijenim čulima sluha, mirisa i dodira. U glasovima raspoznajem tugu i radost, a među toaletnim vodama lako razlikujem muške od ženskih. Ali dodir je moja profesija. Masažom pomažem ljudima da se osećaju bolje.

A onda se, iznenada, surovo, desila pandemija. Vlasti su uvele mere zdravstvene zaštite u vidu socijalne distance. Moja braća, koja žive u susedstvu, nisu smela da navraćaju. Na posao sam išao svaki drugi dan, a asistent je, zbog restrikcije saobraćaja, jedva uspevao da održi redovnost.

Ipak meni je bilo najteže što sam bio odvojen od svoje jedine porodice.

Kada bi pozvali telefonom, jasno sam čuo njihovu zabrinutost i očaj. Kada bih samo mogao da ih zagrlim, svima bi bilo lakše.

Tako je prošla godina, u svetu je počela proizvodnja vakcine, mere zaštite su delimično ukinute, a Nenad, Nikola i ja smo ponovo na okupu.

Miloš Živojinović, Beograd

GODINA ZATVARANJA

Verujem da je cela prošla godina zatvaranja, otuđivanja, nesigurnosti, bespomoćnosti i neizvesnosti usled pandemije korona virusa ono što su osobe sa invaliditetom odavno prošle i sa čim se suočavaju ceo život. Istina, meni je kod kuće najbolje! Srećom, imam dvorište pa mi svežeg vazduha ne fali. Ali opet sam se vratila par godina unazad i opet moram da se borim sa svojim demonima za koje sam mislila da su nestali.

U početku mi je bilo, priznajem, pomalo iritantno slušati ili gledati po društvenim mrežama kako ljudi lude i "ne mogu da izdrže" jer treba da ostanu kod kuće određeno vreme. "Aj, da ste samo nedelju dana invalid...". To je ona instant reakcija, pa se setim sebe i svoje porodice nakon nesreće kada nismo znali šta nas je snašlo. Nije da ja glorifikujem našu patnju, ali ljudi u vreme (a i pre) pandemije bi mogli mnogo toga da nauče od osoba sa invaliditetom.

OGROMNA promena načina života i potpuno prilagođavanje novom, neizvesnom, teškom. I ovoga puta opet prilagođavanje i zatvaranje u (ne) komfor doma, ograničavanje kretanja i kontakata iz straha od raznih virusa. Taman kada sam celu prethodnu godinu bila ponosna na sebe zbog aktiviranja, druženja i izlazaka u grad i

van grada nakon što sam savladala neke prepreke u glavi. I to je ono što mi je najviše nedostajalo, kao i svima – socijalizacija i iskazivanje osećanja. Da mi dođu, da odem, da me poljube, zagrlje... Onlajn viđanje nikad neće nadomestiti tu toplinu i opuštenost žive priče.

Neizbežno pitanje: "A šta ako mene strefi?! Gde će me smestiti?!" Pitam se ko će još biti uz mene jer samo su moj suprug, otac, personalni asistenti potpuno upućeni i znaju šta i kada je potrebno u svakoj mojoj situaciji.

Dobra stvar je to što je sve bilo moguće na Internetu: idete u pozorište, slušate koncerte, učite onlajn. Malo doduše nervira jer je to sve postalo lako dostupno svima, a mi kao osobe sa invaliditetom u normalnim okolnostima za tako nešto sami moramo da se izborimo i uvek postoje neki izgovori i prepreke.

Nedostajao je i organizovan i merodavan sistem informisanja. Uvek da se pitate "a šta ću ja ako... a gde ću, a kako ću i na koji način..." OSI gotovo ceo svoj život se bore sa tim i u nekoj su vrsti izolacije. Stoga, ovako vanredno stanje je kod nas, izgleda, redovno.

Marija Milošević, Smederevo

RESTRIKCIJE KRETANJA TOKOM KOVIDa

S obzirom na stanje u zemlji, kao i na stanje u celom svetu, kretanje tokom mera za suzbijanje Kovida je bilo otežano, kako svima tako i meni.

Početak prošle godine, dok je na snazi bio policijski čas, uglavnom sam vreme provodio u kući, kada je bilo sunčano vreme, u dvorištu.

Najteže je bilo to što su nam bila zabranjena okupljanja, jer imam jako puno prijatelja koje mesecima nisam mogao da vidim.

Sada je već mnogo lakše, ali ne i idealno. Takođe, jedna od mnogih stvari koja mi je nedostajala, možda najviše je bioskop, kao i pozorište. Trenutno, kretanje nije ograničeno, družimo se na otvorenom i svi se nadamo lepom vremenu i pobedi nad pandemijom.

Aleksa Petrović, Jagodina

SLOBODA

Restrikcije povodom Kovid-19 krize počele su širenjem pandemije u zemljama iz okruženja.

Prvo je stiglo upustvo iz Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračku i socijalnu zaštitu, svim ustanovama socijalne zaštite u državi da se uvedu mere zabrane poseta korisnicima tih ustanova, da bi već za koji dan potom iz istog Ministarstva stigla naredba o potpunoj zabrani napuštanja same te ustanove, a u kojoj sam bio privremeno smešten dugo godina. Kao izbeglica ih Hrvatske sam sa majkom godinama živeo u Domu za stare.

Meni je ukinuto zagarantovano pravo na kretanje, na ljudsko dostojanstvo, pravo na viđenje sa porodicom, viđenje sa prijateljima i nadasve pravo na zdravstvenu zaštitu, za tih godinu dana života provedenih u karantinu meni se zdravstveno stanje pogoršalo i život mi je bio ugrožen, ne samo zbog Korone virusa...

Trenutno živim u iznajmljenom stanu i život je mnogo bolji uz personalnog asistenta.

Neven Manojlović, Jagodina

MOJ NAČIN ŽIVOTA

Zovem se Jelena Betulić. Imam 31 godinu. Otkad znam za sebe, aktivnost i kretanje su moj način života.

U svojim aktivnostima neminovno je nailaženje na razne vidove prepreka. Uvek imam izbor, ili da me te prepreke zaustave ili da ih prevaziđem. Jasam naučena, a tako i osećam, da uvek biram da ih prevaziđem i pobedim.

Dugogodišnji sam član Centra za samostalni život osoba sa invaliditetom Kragujevac i gotovo svakodnevno sam aktivna u njemu, zajedno sa svojom mamom, koja je inače i radno angažovana u Centru, tako da smo uprorstorijama Centra, a i van njega uvek zajedno. Za dolazak i odlazak na svakodnevne aktivnosti uglavnom koristimo specijalizovano kombi vozilo opremljeno pokretnom platformom, koja značajno olakšava ulazak i izlazak iz auta, s obzirom da sam korisnica invalidskih kolica.

Kada je zbog pandemije Kovid-19 uvedeno vanredno stanje, nastupio je dodatni problem, jer je naviše od mesec dana obustavljen prevoz specijalizovanim vozilom, a naše obaveze nisu dozvoljavale zastoje.

Naravno, kao i uvek naša deviza je „Ništa nas ne sme iznenaditi“ tako i ovog puta, zajedno sa mamom prevozila sam se svojim autom, tako da shodno situaciji obaveze nisu tpele, a ni moje zadovoljstvo i ispunjenost takođe.

Jelena Betulić, Kragujevac

GODINA NEIZVESNOSTI I IZAZOVA

U proteklih godinu dana, zbog koronavirusa, život građana je u znatnoj meri izmenjen, a posebno je to slučaj kada su u pitanju osobe sa invaliditetom. Imajući u vidu da su osobe sa invaliditetom heterogena grupa sa različitim potrebama i problemima, što zavisi od mnogobrojnih faktora, u ovom kratkom tekstu osvrnuću se samo na neka svoja zapažanja i iskustva. Jedna od bitnih karakteristika života u proteklih godinu dana bila je neizvesnost.

Nagle oscilacije pandemije Covid-19 uslovile su i promene odgovarajućih mera shodno situaciji, što je često dovelo do neizvesnosti u pogledu planiranja budućih aktivnosti. Često mi se dešavalo da sam neke aktivnosti morao da redukujem kako bih se prilagodio novonastalim okolnostima. Neizvesnost je bila u tome što nismo nikada mogli da predvidimo koliko će koje ograničenje trajati i kada ćemo moći da imamo neke aktivnosti. Ovo stvara teškoće osobama sa invaliditetom, jer su po pravilu zavisne od pomoći drugih u mnogim segmentima. Međutim, sve ove neizvesnosti pojačale su izazove da moramo da tražimo alternativna rešenja kako bismo makar delimično nadoknadili ono što nam trenutno nedostaje.

Jedna od značajnih mera zaštite od korona virusa je maska koju redovno nosim, ali kod mene je teškoća u tome što tada slabije čujem i ponekad imam problema u komunikaciji i orijentaciji. Ovo za sada prevazilazim uz pomoć domačice i dodatnih napora da se maksimalno koncentrišem.

Korišćenje pogodnosti savremene tehnologije otvorilo nam je nove mogućnosti da određene poslove završavamo putem interneta. Međutim, to je i opasnost dodatne izolacije, jer smo kao osobe sa invaliditetom i ovako nedovoljno integrisani u mnoge procese.

Značajan problem sa kojim sam se suočavao je nemogućnost pravovremenog odlaska na zdravstvene preglede u cilju kontrolisanja zdravstvenog stanja. Tokom prošle godine više puta morao sam da platim neke preglede kako bih blagovremeno kontrolisao zdravlje.

Ovde treba pomenuti i pozitivne stvari, odnosno da sam samostalno mogao da se prijavim za vakcinaciju putem E-uprave ili Kol-centra i da dobijem obaveštenje o terminu vakcinacije na mobilni telefon, što sam pomoću odgovarajućih programa mogao samostalno da pročitam.

Želja mi je da evropski dan osoba sa invaliditetom 2022. Godine dočekamo sa manje problema i bez epidemije korona virusa.

Mr Slobodan Stanković, Smederevo

DRUGAČIJI ŽIVOT

Tokom celog ovog perioda od kada se pojavilo zlo pod nazivom KOVID, život nam se promenio iz korena. Ja sam osoba sa velikom pozitivnom energijom, optimista, ali činjenica je da je sve što se dešava dosta uticalo na sve nas na promenu u ponašanju i životu. Meni lično je uticalo na sve sfere života; od putovanja, druženja, zdravog života, do osmeha, sreće... Nisam se odavno nasmejala, onako od srca, da ti suze krenu i da ne možeš da ih zaustaviš. Sve je stalo, svelo se samo na telefonske pozive, brige jednih za druge, a najtužnije je što nam je vremenom postalo normalno da se opraštamo i reč SMRT prihvatamo kao čestu i normalnu pojavu.

Žao mi je što nismo mogli da putujemo, da idemo na koncerte, u bioskop, pozorište, da se ispijamo kafe sa prijateljima, da budemo aktivniji u svim sferama života. Da se aktivno bavimo sportom, organizujemo proslave rođendana i obeležavamo krsne slave u krugu rodbine i prijatelja. Da kućnu atmosferu zamenimo zajedničkim izletom u prirodu... Sve je stalo - jedna godina kao večnost! Normalan život se pretvorio u samo nužno. Čak o odlazak lekaru i osnovni način lečenja pretvoren je u nužno lečenje. Svi samo pričaju o virusu i time ubijaju sve lepe stvari i normalne razgovore.

Uprkos vanrednoj situaciji, ipak uspevala sam da ukradem i poneki lep trenutak koga se rado sećam: u bašti poneka kafica sa porodicom, muzika... Posećivali su me dragi muzičari. Ceo komšiluk je uživao u zvucima violine i divnim pesmama. Kreativni rad je bio nešto što me održalo.

Ali najviše mi je žao što smo zaboravili da se ljudski pozdravimo, zagrlimo, poljubimo... Prisnost je zamenio pozdrav pesnicom, laktom, sa nekim osmehom na licu koji više znači tugu nego sreću.

Izgleda da moramo da naučimo da živimo na neki drugačiji, nametnut način, da poštujemo pravila igre i da probamo da iz svega izvučemo ono najbolje. Do tada ćemo slušati online koncerte, gledati filmove i predstave preko interenta, a druženja ćemo ostaviti za neka druga vremena koja ćemo tada znati više da cenimo.

Dragana Šulkić, Smederevo

PRAVO NA SLOBODU KRETANJA

Sloboda kretanja je osnovno ljudsko pravo. Dok nemaš slobodu kretanja - nemaš ni jedno drugo ljudsko pravo, jer ne možeš da ga upražnjavaš. U današnjem svetu dostojanstven život je praktično nezamisliv bez prava na slobodno kretanje. Da bi se ovo osnovno ljudsko pravo ostvarilo neophodno je obezbediti pristupačnost saobraćaja i osobama sa invaliditetom.

Moje iskustvo kao osobe sa invaliditetom koja koristi invalidska kolica, svakodnevno me suočava sa činjenicom da osobe sa različitim vidovima invaliditeta nemaju odgovarajuće preduslove da svoju slobodu kretanja i korišćenja usluga javnog prevoza koriste nesmetano. Problemi sa kojima se susrećemo u saobraćaju, duboko zadiru u pitanje saobraćajne kulture, tolerancije, međusobnog razumevanja i poštovanja, kao i porodičnog vaspitanja.

Živim u Kragujevcu i volim svoj grad. Živim sa invaliditetom već 42 godine, a poslednjih 19 godina krećem se uz pomoć invalidskih kolica. Za sebe mogu reći da sam osoba koja se hrabro nosi sa većinom izazova koje vam život sa teškim i progresivnim vidom telesnog invaliditeta svakodnevno nameće. Aktivno sam uključena u zastupnički rad za ostvarenje svojih prava, ali i prava drugih koji se suočavaju sa izazovima invaliditeta.

Nažalost, moji sugrađani, moj grad i njegovi posetioци svakodnevno ugrožavaju moje pravo da se slobodno krećem i to bez ikakvih posledica.

Razočarava me saznanje da u društvu u kome živim nažalost nema ravnopravnosti i jednakosti za sve njegove članove, a da smo mi kao osobe sa invaliditetom u takvom društvu dodatno izolovane i zanemarene. Uskraćen nam je pristup većini prilika koje ovaj grad pruža, jer prosto - fizički ne možemo da im pridemo, a da pri tom ne ugrozimo ličnu bezbednost. Često se izgovaramo nedostatkom novca za obezbeđivanje pristupa, ali verujem da će se mnogi složiti da za poštovanje zakona, pravila i poštovanje tuđeg prava - ne treba novac. Potrebna je svest o su životu, o pravilima ponašanja života u gradu, i na kraju ali ne manje važno, potrebno nam je svima malo empatije.

Sve češće me preplavi ljutnja kada ugledam bahato parkirani automobil zbog koga ne mogu da prođem trotoarom... Da li ti ljudi ikada pomisle da će neko kao ja, ili sličan meni, možda neki roditelj sa detetom u kolicima, zbog njihovih "2 minuta" (koji se po pravilu produže na 30-40 min.) biti primoran da se vraća nazad ili silazi na kolovoz ugrožavajući svoj život?

Osećam nemoć i odbačenost kada stojim na stanici čekajući neće li se kojim čudom pojaviti vozilo javnog saobraćaja, u koje ću moći da nesmetano i bezbedno uđem i odvezem se do prijatelja koji živi na drugom kraju grada.

Da li kao korisnici invalidskih kolica imamo pravo da na vreme stignemo na školske časove, posao, lekarske preglede, poslovne sastanke? Mogu li bez „uklapanja u tuđe okvire“ planirati putovanja, odlaske kod prijatelja, na rekreativne i kulturne aktivnosti? Zašto stičem utisak da sve što se čini, ili bolje reći ne čini po pitanju obezbeđivanja preduslova za slobodno kretanje osoba sa invaliditetom, korišćenje usluga javnog prevoza, se radisvesno na pogrešan način. Dokle će priča o obezbeđivanju enormnih finansijskih sredstava za „besplatan prevoza osoba sa invaliditetom“ preovladavati nad pričom o nepoštovanju prava na slobodno kretanje ljudi? I mogu postaviti još puno pitanja koje neće dobiti odgovor...

Ne tražimo beneficije, tražimo poštovanje ličnosti i pre svega prava koja nam pripadaju. Navikli smo, da uvek mnogo skuplje nego drugi, platimo za istu uslugu prevoza. Prevoz specijalizovanim kombi vozilom van grada, plaćamo 2-3 puta skuplje nego građani bez invaliditeta, prevoz taksijem košta nas 200-300 dinara više na istoj relaciji, jer se voze i naša invalidska kolica...

U vreme uvedenog vanrednog stanja izazvanog korona virusom naša sloboda kretanja se dodatno ograničila. Na dva meseca potpuno je obustavljen prevoz jednim specijalizovanim vozilom za prevoz OSI u gradu, nakon čega je ponovo uspostavljen ali u ograničenoj meri.

Čini mi se da bih ovako mogla još dugo nabrajati sve nedaće sa kojima se svakodnevno susrećem po pitanju kretanja i prevoza OSI... Ljuta sam na policiju koja ne piše kazne za nepropisno parkiranje, na komunalnu policiju koju svi plaćamo ali nikom nije i dalje jasno šta im je nadležnost, na „pauk službu“ koja selektivno uklanja/ne uklanja nepropisno parkirana vozila javnih preduzeća i institucija...

Ipak i pored svega, ja ne odustajem: ni kada veje, ni kada pljušti, ni kada rosi kiša, ni kada sunce po koži gori... Kada odustanem to više neću biti ja...

Pozivam moje sugrađane da primete da ne žive sami - da im je komšija osoba u invalidskim kolicima ili mama sa malim detetom. Apelujem na sve da nam obezbede pravo na slobodno kretanje.

Milena Stojanović, Kragujevac

U SVAKOM ZLU MOŽE DA SE IZRODI I NEŠTO DOBRO

Korona još traje. Izolacija mi teško pada. Osećam se kao sužanj. Srećom tu su Internet i telefon. Jedino sam tako mogla komunicirati sa zaposlenima u Gradskoj upravi - vrata na javnim ustanovama su bila zatvorena za većinu građana za lične kontakte.

Preko aplikacije Učini nešto za svoj grad www.prijavi.rs na zvaničnom sajtu Grada Sombora ukazala sam na potrebu da se prilikom rekonstrukcije zelene pijace "U lancima", koja je bila u toku 2020. godine, otklone arhitektonske barijere koje ne ispunjavaju standarde o pristupačnosti, a tu su bile prisutne pre rekonstrukcije. To se odnosilo, prvenstveno, na bankine oko pijace i neravnu podlogu pijace.

Standardi o pristupačnosti su ispoštovani na parternom uređenju prostora pijace, uklanjanjem bankina, kao i na ulazu u supermarket "IDEA". Sada imamo pijacu ravnu kao na dlanu, pristupačnu za sve građane.

Atrijum Gradske kuće je, takođe, prilagođen za pristup svim građanima, koji žele prisustvovati kulturnim manifestacijama, a u sklopu atrijuma je rampa koja vodi u unutrašnjost Gradske kafane u sklopu Gradske kuće.

Standardi o pristupačnosti su ispoštovani i na parternom uređenju prostora saobraćajnog Kružnog toka na Vidovdanskom trgu u Somboru koji je maja 2020. godine zvanično otvoren za saobraćaj. U okviru rekonstrukcije, postavljeni su novi ivičnjaci, izgrađena su pešačka ostrva, rampe za invalidska i kolica za bebe i biciklove na pešačkim prelazima.

Julijana Čatalinac, Sombor

Centar za samostalni život osoba sa invaliditetom Srbije je osnovan 1996. godine i svoj rad je bazirao na načelu poznatom kao cross-disability što znači da okuplja osobe sa različitim vrstama prvenstveno telesnog invaliditeta, koje povezuju zajedničke potrebe i interesi.

Centar deluje iz središta u Beogradu i deset lokalnih organizacija u drugim gradovima Srbije, radeći na promovisanju filozofije samostalnog života osoba sa invaliditetom i stvaranju uslova za njenu primenu u Srbiji.

